

Griet Loix & Pol Van Damme
Stichting Lezen Vlaanderen
Contact: GrietLoix@stichtinglezen.be

Leesgroepen op de lagere school

1. Inleiding

Scholen hebben er alle belang bij om te zoeken naar creatieve, motiverende manieren om lezen voor het plezier buiten de lessen te stimuleren. Veelvuldig lezen heeft namelijk een sterk effect op onderwijssucces. En vrij lezen is van groot belang voor de taalontwikkeling en de leesmotivatie van kinderen. Een leesgroep op school kan hiervoor een oplossing bieden. Uiteraard staan hierbij leesplezier en een positieve leeservaring voorop. De *Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen* biedt handvaten om met zo'n leesgroep van start te gaan. Een leerkracht uit het basisonderwijs vertelt hoe hij dat in de praktijk aanpakt.

2. Werken aan leesplezier

“Vlaamse jongeren zijn dan wel goed in ‘schools lezen’ maar beleven het minst plezier aan lezen van alle 70 deelnemende landen. Hun leesmotivatie is bijzonder laag en slechts 18% van de Vlaamse jongeren noemt lezen ‘een hobby’”, zo luidde de onthutsende conclusie van het PISA 2009-rapport (Departement Onderwijs en Vorming 2010). De situatie in Nederland is vergelijkbaar (voorlaatste plaats). Sinds 2000 organiseert de OESO om de drie jaar een internationaal peilingsonderzoek naar de kennis en vaardigheden van 15-jarigen. Doel van de peiling is nagaan of leerlingen goed voorbereid zijn om de uitdagingen van de toekomst aan te kunnen. Het PISA-onderzoek 2009 peilde, naast naar leesvaardigheid, ook naar de betrokkenheid van 15-jarigen bij leesactiviteiten. De resultaten voor Vlaanderen en Nederland waren dus behoorlijk verontrustend: jongeren lezen niet graag. Ook in eerdere PISA-onderzoeken kwam men tot een gelijkaardige bevinding. Het gebrek aan leesplezier bij Vlaamse en Nederlandse jongeren vraagt dus nadrukkelijke aandacht. Het is de opdracht van leesbevorderaars, bibliothecarissen, leerkrachten en andere bemiddelaars om hieraan mee te werken, want het is een waarheid als een koe: ‘wat je graag doet, doe je beter’. Een pleidooi voor leesplezier is ook een pleidooi voor de ontwikkeling van creativiteit en verbeelding. Werken aan leesplezier is verleiden met verhalen, nieuwe perspectieven laten ontdekken, (gemeenschappelijke) leeservaringen opdoen en daarover kunnen praten; kunnen groeien als lezer.

3. Lezen met de *Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen* (KJV)

Hier verschijnt de *Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen* (KJV) op het toneel. De KJV is een jury van kinderen en jongeren tussen 4 en 16 jaar. De juryleden zijn verdeeld in zes leeftijdsgroepen ('4 tot 6 jaar', '6 tot 8 jaar', '8 tot 10 jaar', '10 tot 12 jaar', '12 tot 14 jaar' en '14 tot 16 jaar'). In elke leeftijdsgroep zijn er acht boeken genomineerd. Elk jurylid leest, bespreekt en beoordeelt de acht boeken in zijn of haar leeftijdsgroep. Vaak komen de juryleden hiervoor samen in leesgroepen in de bibliotheek of op school. Wie alle titels van zijn of haar leeftijdsgroep gelezen heeft, mag stemmen. Alle stemmen van heel Vlaanderen worden verzameld en geteld. In het voorjaar wordt bekendgemaakt welke boeken in de prijzen vallen. Stichting Lezen Vlaanderen coördineert de KJV. De uitvoering ervan is in handen van lokale KJV-afdelingen, in eerste instantie bibliotheken, maar ook – en in samenwerking met – scholen en veel vrijwilligers. De KJV beantwoordt aan de voornoemde manieren om te werken aan leesplezier. De acht boeken die de KJV-ers lezen, worden geselecteerd door een team van volwassen lezers (oud-juryleden, bibliothecarissen, leerkrachten, recensenten, boekenliefhebbers...). Zij hebben de opdracht om voor elke leeftijdsgroep een aantrekkelijke, gevarieerde en kwalitatieve lijst samen te stellen die de boekenmarkt weerspiegelt en die zowel boeken bevat die voluit gaan voor leesplezier als ook boeken die de juryleden nieuwe perspectieven kunnen bieden. Tijdens de besprekingen in de leesgroep kunnen de juryleden praten over wat ze gelezen hebben, over hoe ze lezen, over wat ze goed vinden en wat net niet... Door te praten en te luisteren en de confrontatie met andere meningen aan te gaan, kunnen ze groeien als lezer.

Een cruciale rol is hierbij weggelegd voor de begeleiders van de leesgroepen. Stichting Lezen Vlaanderen wil hen zoveel mogelijk ondersteunen door middel van een handboek, vormingsdagen, ervaringsuitwisseling en heel concrete tips om de genomineerde titels te bespreken met de juryleden, de zogenaamde 'werkmodellen'. De bedoeling van de werkmodellen is om:

- achtergrondinformatie te geven bij de boeken;
- inspiratie te bieden over hoe begeleiders met de boeken aan de slag kunnen;
- interessante of originele invalshoeken te geven om de boeken te bespreken;
- tips te geven om actief en creatief aan de slag te gaan.

Er wordt aandacht besteed aan verhaalanalyse ('stijl', 'taalgebruik', 'tekening van de personages'...), maar evenzeer aan de koppeling met de leefwereld van de juryleden.

4. Een leesgroep op school

Ook scholen kunnen aan de slag met leesgroepen. Een belangrijke voorwaarde is echter wel dat kinderen en jongeren op vrijwillige basis deelnemen. Als wordt gekozen voor de formule van de KJV, kiezen leerlingen zelf of ze jurylid worden of niet. Een kind dat (nog) niet graag leest, verplichten om op amper een half jaar tijd acht boeken te lezen, werkt alleen maar averechts. Vaak organiseren deelnemende scholen daarom leesgroepen na schooltijd, tijdens pauzes, op woensdagnamiddag... Soms neemt een leesjuf of -meester of een GOK-leerkracht de KJV op in zijn of haar programma. Ideaal is natuurlijk als de KJV-boeken kunnen meetellen als een gelezen boek voor taal of Nederlands – zowel op de basisschool als in de middelbare school. Juryleden die buiten schooltijd voor de KJV lezen, kunnen een KJV-boek bespreken in de klas en zo meteen medeleerlingen warm maken voor de KJV.

Juryleden vormen een clubje, maar de andere leerlingen kunnen ook betrokken worden door affiches over de boeken te knutselen en op te hangen, door kinderen tijdens de taalles te laten praten over de KJV en over wat ze gelezen hebben...

Als je als school een KJV-leesgroep opstart, werk je aan twee belangrijke factoren die volgens Stalpers (cfr. Leesmonitor) de leeservaringen gunstig beïnvloeden – en zo ook de leesattitude:

1. je creëert als enthousiaste docent een positief leesklimaat;
2. je zorgt ervoor dat kinderen en jongeren een brede kennis krijgen van het aanbod aan boeken en voldoende tijd en gelegenheid hebben om te lezen (de zogenaamde leesfaciliteiten).

Tips over hoe je heel concreet aan de slag kunt met de KJV op school krijg je tijdens de lezing van ervaringsdeskundige Pol Van Damme. Hij werkte zijn hele loopbaan als leerkracht in een basisschool en startte daar mee de KJV-werking op. Hij vertelt welke omstandigheden ('groeps grootte', 'locatie', 'duur...') naar zijn ervaring het beste werken, hoe hij de juryleden werft, hoe de samenwerking met de plaatselijke bibliotheek verloopt, hoe je rol als begeleider verschilt van die als leerkracht...

Referenties

Castro, M., E. Expósito-Casas, E. López-Martín, L. Lizasoain, E. Navarro-Asencio, & J. Luis Gaviria (2015). "Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis". In: *Educational Research Review*, 14, p. 33-46.

De Leesmonitor (2015). Online raadpleegbaar op: <http://www.leesmonitor.nu/leesplezier-kinderen>.

Departement Onderwijs en Vorming (2010). 'Leesvaardigheid van 15-jarigen in Vlaanderen. De eerste resultaten van PISA 2009'. Online raadpleegbaar op: <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2010/bijlagen/20101207-PISA.pdf>.

Stichting Lezen Vlaanderen (2015). 'Meer leesplezier, meer lezers! Meerjarenplan Stichting Lezen Vlaanderen. 2016 -2020'. Antwerpen: Stichting Lezen Vlaanderen.

Ronde 2

Margot Van Dingenen
Universiteit Antwerpen
 Contact: margot.vandingenen@uantwerpen.be

Moeilijke lezers, praktische lessuggesties

1. Inleiding

De tijd dat kinder- en jeugdboeken enkel gebruikt werden in de klas als didactisch hulpmiddel om 'woordenschat' en 'spelling' te onderwijzen, is langzaamaan aan het verdwijnen. Meer en meer scholen begrijpen het belang van leesbevordering en zetten in op een volwaardige behandeling van boeken en op leesplezier. Er zijn dan ook meer dan genoeg argumenten om boeken in de klas te brengen: lezen bevordert bijvoorbeeld het probleemoplossend denken, heeft een taalverrijkend effect, stimuleert de verbeelding en draagt bij aan esthetische vorming. Activerende werkvormen kunnen het leesproces verder bevorderen, zeker ook bij lezers die moeilijkheden ondervinden bij het lezen.

2. Moeilijke lezers

Hoewel leesbevordering meer en meer aandacht krijgt, komen er ook steeds grotere uitdagingen bij. Zo groeit het aantal kinderen en jongeren dat in het onderwijs terechtkomt met een taalachterstand. In de eerste plaats denken we hierbij aan een anderstalig doelpubliek, maar er zijn ook Nederlandstalige kinderen die thuis een taalachterstand hebben opgelopen en daardoor moeite hebben om teksten te lezen en te begrijpen. Voor deze groep is lezen vaak een frustrerende bezigheid en wanneer dat lezen plaatsvindt in de klas kan het zelfs beangstigend zijn. Het zijn die 'moeilijke lezers' die ik vaak tegenkom in mijn lespraktijk, zowel bij NT2 als bij Engels. Wanneer iemand een nieuwe taal leert en daarin gaat lezen, komen er heel wat obstakels naar